

پریکلس شاهزاده‌ی تائر

[نمایشنامه]

ویلیام شکسپیر

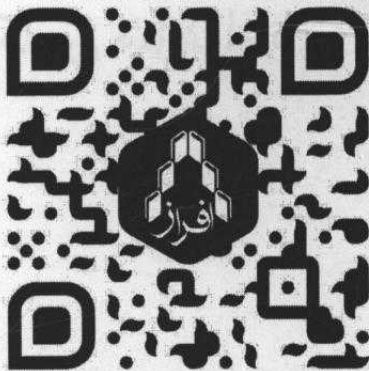
مترجم:

حمید رضا ابراهیمی

۱۳۹۷

با اسکن کد QR ای اطلاعات بیشتر و آپلود کتاب را دریافت کنید.

afrazbook.com

@afrazbook

66977166 65401585

ebook@afrazbook.com

-
- سرشناسه: شکسپیر، ویلیام، ۱۵۶۴ - ۱۶۱۶ م. Shakespeare, William
- عنوان و نام پدیدآور: پریکلس شاهزاده‌ی تایر: نمایشنامه/ ویلیام شکسپیر؛ ترجمه حمیدرضا ابراهیمی.
- مشخصات نشر: تهران: افراز، ۱۳۹۷.
- مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص.
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۲۶-۲۵۶-۰
- وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
- یادداشت: Pericles, Prince of Tyre عنوان اصلی:
- موضوع: نمایشنامه انگلیسی قرن ۱۶ م.
- موضوع: English drama - Early modern and Elizabethan, 1500 - 1600
- شناسه‌ی افزوده: ابراهیمی، حمیدرضا، ۱۳۴۳-، مترجم
- رده‌بندی کنگره: PR
- رده‌بندی دیویی: ۸۲۲/۳۳
- شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۴۵۸۹۷۱۸

انتشارات افراز

دفتر مرکزی و فروش:

خیابان دانشگاه، پایین تر از جمهوری، کوچه دانا، پلاک ۱۲

تلفن: ۶۶۹۷۷۱۶۶

مرکز پخش: ۶۶۴۰۱۵۸۵-۶۶۴۸۹۰۹۷

وبسایت و فروشگاه اینترنتی:

www.afrazbook.com

اپلیکیشن افراز:

ebook.afrazbook.com

پریکلس شاهزاده های بایر

ویلیام شکسپیر

مترجم: حمیدرضا ابراهیم

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۷

طراحی جلد: یاسین محمدی/ آتلیه افراز

آرایش صفحات: یاسمین حسدیری

چاپ و صحافی: دوستان

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

تمام حقوق این اثر برای انتشارات افراز محفوظ است.

هیچ بخشی از این کتاب، بدون اجازه‌ی مکتوب ناشر، قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی

از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیک، فیلم، نمایش و صدا نیست.

این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

توضیح اول

دود پیش، اتمام ترجمه نمایشنامه «پریکلس» همزمان شد با به بازار آمدن مجموعه آثار نمایشی ویلیام شکسپیر^۱ اثر ارزشمند دکتر علاءالدین بازارگادی. شور و میجانی پس از ادامه کار با رویت این مجموعه از بین رفت. ولی پس از گذشت سه ماه، نگاه محدود به آن ترجمه، دوباره بر آن شدم که آن را روانه بازار کنم. این اثر نیز بعد از مدتی است که به جز در مجموعه فوق، ترجمه دیگری از آن در بازار کتاب وجود ندارد. امید است که مورد پسند دوستداران این گونه آثار قرار گیرد.

توضیح دوم

در شناسایی ژانر نمایشنامه «پریکلس» اختلاف نظر بسیاری وجود دارد. عده ای آن را «تراژدی» دانسته اند و حتی آن را در زیر مجموعه «تراژدی گناه و حسادت» قرار داده اند. و یا عده ای آن را «کمدی» ذکر کرده اند. در سال ۱۹۱۳ ویلیام م. مرچنت^۲ در باره تعیین ژانر این اثر با آثار مشابه دیگر خواسته است، سردرگمی‌ها پایان بدهد و اظهار می‌کند:

«زبان نقد، همواره در تعیین نوع ادبی نمایشنامه «داستان» و «سانی» و همقطارانش مثل طوفان، سیمبلین، و پریکلس، به لکنت افتاده است. این نمایشنامه‌ها تا چند نسل Romance خروجی خزان زده از دوره تراژیک شکسپیر

شمرده می‌شدند.»

این رومنس خروجی خزان زده در نظریات نقد گونه رابرت ام آدامز^۱ ساختار مجموعه ای را تشکیل داده است تحت عنوان «چهار رومنس»^۲ که در آن چهار نمایشنامه:

- پریکلس^۳
- سیمبلین^۴
- قصه‌های زمستانی^۵
- توفان^۶

مورد بحث قرار گرفته و این آثار را با قاطعیت «رومنس»^۷ اتلاق کرده است. واژه ای که به نظر می‌رسد بیشتر در حوزه «ادبیات داستانی» کاربرد دارد که در تعریف آن آمده است:

«رومنس گونه ای در ادبیات داستانی است که حاوی سرگذشت‌های غریب و پر از ماجرا و عاشقانه باشد»

گونه ای که در خلال قرون میانه به «داستان منظوم سلحشوری» معروف بود. ولی در حوزه «ادبیات نمایشی» مترجم در مجموعه ای که به طور مفصل تهیه و گردآوری کرده، این نمایشنامه را «تراژیکمدی» طبقه بندی کرده است که البته بحث در باره آن در این مقال نمیگنجد. گذشته از اختلاف نظرها، باب تعیین ژانر مربوط به این نمایشنامه، مطالب نقد گونه آدامز، گذشته از گراشات کری او، به دست دادن تاریخچه نسبتاً کاملی از این نمایشنامه بوده که در جای خود بسیار جالب توجه است. لذا مترجم با برگزیدن بخش‌هایی از مطالب او در خصوص نمایشنامه پریکلس، سعی کرده است تا اطلاعات بیشتری را به صورت تاریخچه و

1. Robert. M. Adams
2. The Four Romances
3. Pericles
4. Cymbeline
5. Winter's Tale
6. Tempest
7. Romance

روند شکل گیری این نمایشنامه به دست بدهد. با امید به آنکه مورد پسند علاقه مندان قرار گیرد.

تاریخچه‌ی نمایشنامه پریکلس

تاریخچه دقیق اثر «پریکلس شاهزاده‌ای از تایر» در ابهام میان صفحات تاریخ باقی مانده است. ولی به نظر می‌رسد نقطه آغاز بررسی این تاریخچه، به داستان عامیانه ای در شرق دریای مدیترانه برسد. که در حقیقت نسخه اولیه آن متعلق به یونان است. شاید همان زمانی که افرادی مثل «هلیدوروس»^۱، «لونگوس»^۲ و «آشیل تاتیوس»^۳ در قرن سوم میلادی داستانهایی را از خود به جای گذاشته اند. ولی با این وجود باز نم‌نویس زادگاه اصلی این داستانها را مشخص کرد و یا حتی مولف آنها را شناخت. شاید هزار پراکنده عده‌ای نویسنده بوده است از منطقه ای خاص. آخرین نسخه دست‌نویس موجود که به زبان لاتین نوشته شده است، متعلق به قرن ۸ و یا ۹ میلادی است که همان نسخه‌ی از افسانه‌های مستهجن متعلق به هزاران سال پیش که در بازارهای کرانه خاور، متراکم به صورت پراکنده وجود داشت، برای علاقه‌مندانش نقل می‌شد.

این داستانها به نوعی در طول تاریخ تمدن اروپا، مخصوصاً در حوزه دریای مدیترانه، در قالب قطعات بازمانده از رومانی روی روایت پیدا کرده بود که از مضامین آن در داستانهای عاشقانه، اشعار شعرای حوزه اسخند، به آثار تخیلی، تاریخی یا شبه تاریخی بعد از هردوت، تا حوالی قرن اول میلادی، ادامه می‌شد. که مربوط بود به قصه‌ها و ماجراهایی با محوریت فراق و وصل مجدد عاشق و معشوق. شوق درد هجران کشیده ای که خلاصه تعدادی از آنها به قرار زیر است:

۱. قصه عشق نینوس^۴ پادشاه آشور و همسر او احتمالاً سمیرامیس^۵ که

1. Heliodoros
2. Longus
3. Achilles Tatius
4. Ninos
5. Semiramis

الگوی پاکدامنی و حیاست. علت جدایی آن‌ها جنگی است که پادشاه را از خانه و کاشانه خود دور کرده است. متأسفانه از اثر به جا مانده، تفصیلات و نکات جزئی داستان را نمی‌توان بازسازی کرد.^(۱)

۲. کالیرهونه^۱ دختر هرموکراتس^۲ رجل سیاسی مشهور سیراکیوز. او و کانیریاس^۳ در نگاه اول دل به هم می‌بازند و ازدواج می‌کنند. سپس بر اثر یک سوءتفاهم به جان یکدیگر می‌افتند. فانیزیاس او را می‌زند و زن از هوش می‌رود و به گمان اینکه مرده است او را روانه گورستان می‌کند. اما زن در آنجا به هوش می‌آید و به کمک چند راهزن، از مرگ نجات پیدا می‌کند. آنان را به عنوان کنیز می‌فروشند. در ادامه، اتفاقاتی روی می‌دهد تا آن دل‌بختی و وفاداری عجیب خود را نسبت به شوهر نشان دهد. در پایان کتاب، هشتم (فصل آخر داستان) زن موفق می‌شود تا با شادمانی به وصار هم برسد.^(۴)

۳. هابروکوس و آنتیثیا^۱ پسری از ازدواجشان، اسیر دزدان دریایی شده و ماجراهای آنان در پنج کتاب نقل می‌شود تا در نهایت آن دو به یکدیگر برسند.^(۲)

۴. دافنیس و کلونه^۱ دو طفل دختر و پسر سیرخزند که روستاییان جزیره لسبوس، واقع در حوالی میتیلن آن‌ها را می‌یابند و این نام‌ها را پدر و مادر خوانده‌شان روی آن‌ها می‌گذارند. آنان در یک مزرعه روستایی با زیباییهای طبیعی رشد کرده و بزرگ می‌شوند. دختر و پسر به مرور زمان دل در گرو عشق هم می‌بندند اما جوانند و هنوز معنی عشق و دلدادگی را نمی‌دانند، باز شدن چشم و گوش این دو ماجراهای نه چندان هیجان‌انگیزی که برایشان می‌گذارد عاقبت ازدواج آن‌ها را در

1. kallirhoe

2. Hermokrates

3. Chaireas

4. Habrokomes & Antheia

5. Daphnis & Chlo

۵. کاریکلیا^۱ نام زن قهرمان عفت و پاکدامنی است، که گاهی به همراه و گاهی هم جدا از عاشق ثابت قدم و وفادار خودش، تنیائیس^۲ زندگی را می‌گذراند، زن که در حقیقت دختر پادشاه اتیوپی بوده، مدت‌هاست گم شده تا اینکه در نهایت توسط یکی از خردمندان مصر به نام کالاسیریس^۳ برای یافتن اقدام می‌شود که در کتاب دهم (آخر داستان) با ازدواج این زوج رنج دیده به پایان می‌رسد.

۶. بالاخره داستان آپولونیوس تایروسی که در ادامه ذکر می‌شود.

پیشینه

در بعضی از نسخه‌ها هرمان داستان که نامش آپولونیوس است، دختری به نام تازیبا دارد. سرگردانی تازیبا در خلال دوری از آپولونیوس با بخش‌های فرعی مختلفی در آمیخته و معمای سرگرم‌کننده‌ای که آشکارا با متن، بیگانه از کار درآمده، به آن اضافه شده است. ماجرا تا پیوند مجدد این پدر و دختر ادامه می‌یابد. اما نوع روایت این شکل از داستان عجیب است، چرا که به نظر می‌رسد در مقدمه داستان، ماجرای آنتیکوس و دخترش و معمای سرنوشت‌ساری که هر خواستگاری باید به آن پاسخ دهد، پوششی است بر روایت اصلی ماجرا، تا فقط یک ارتباط منطقی برای پیش بردن داستان ایجاد کند، که البته چندان هم در این مورد مناسبت نداشته است.^(۵)

بالغ بر ۱۰۰ سال، نسخه‌های دست نویس افسانه آپولونیوس مورد قبول عامه مردم بود. ساختار بخش‌بندی^۴ و صحنه‌های اوج و فرود خرد بحثی و همچنین سختیهای ناخواسته قهرمان ماجرا، از عوامل مؤثر این استقبال بود. دست فردی به نام آپولونیوس، شاهزاده متولد می‌شود، تا با پیشه کردن صبر و استقامتی بی‌نظیر، در پی موقعیتی برای اثبات میراث پادشاهی و اصالت خانوادگی خود باشد. که

1. Carikleia
2. Theagenes
3. kalasiris
4. Episodic

البته این سبک از روایت داستان، بر غالب افسانه‌های انگلیسی سایه انداخته که یک دوجین از این نمونه داستانها و همچنین آثار به جای مانده از قرون وسطی موید آن است. ولی به نظر می‌رسد آنچه که دلیل ماندگاری اثری مثل «آپولونیوس تایروسی»^۱ بوده، شخصیت عامیانه اوست که در خلال این قرون متمادی دست نخورده باقی مانده است. اگرچه به طور طبیعی تعدادی نسخه مغشوش نیز از آن وجود دارد، ولی به نظر می‌رسد غالب نسخه‌های اقتباسی کم و بیش مطمئن‌تر از روایات محلی و پراکنده آن بوده‌اند. داستان، قبل از آنکه شکل اصلی خود را بیابد، صرفاً تدریجی برای ساخت یک قصه.

در قرن سیزدهم، جان گاور^۲ و یا همان گاور قدیس که دوست «جفری چاوسر»^۳ بود، داستان آپولونیوس در مجموعه شعرش به نام «اعتراف عاشق»^۴ استفاده می‌کند. این اثر مجموعه است از روایات متعدد در باب یک کاهن ونوس به نام «گنوس» که او را رهنمایی می‌کند تا در مسیر عشق شخصی به نام «آمانتیس» بیفتد. داستان‌های دیگری در آن آمده، نحوه عملکرد هفت گناه کبیره^۵ را تشریح می‌کند که داستان آپولونیوس، یا نگار «گناه شهوت» است که در آن عفت و پاکدامنی تارزیا داستان را پیش می‌برد. پس از آوارگی‌ها و بدبختی‌های زیاد، عاقبت به سعادت دست می‌یابد که تضاد با بدبختی آنتیکوس در پایان ماجراست. چرا که در آنجا دختری بی‌نام به نامهای عمل شنیع زنای با محارم، عذابی شدید را برای پدرش رقم می‌زند. جزئیات معشوقه برای تصاحب دختر آنتیکوس در نظر گرفته شده بود، با دقت زیادی در تارگاور، بر مبنای افسانه موجود به رشته تحریر درآمده است.

اگرچه متن گاور، نخستین منبع برای افسانه آپولونیوس بود که در نهایت سر

1. Apollonius of Tyre

2. John Gower

3. Geoffrey Chaucer

4. Confessio Amantis

5. Seven Deadly Sins

از تئاتر گلوب^۱ درآورد، ولی با این وجود یک نسخه شعر انگلیسی اثر لارنس تواین^۲ نیز وجود داشت که به نظر می‌رسید در سال ۱۵۷۶ به طور محدودی چاپ، و در سال ۱۵۹۴ و ۱۶۰۷ تجدید چاپ شده باشد. که در اصل ترجمه‌ای از یک متن فرانسوی به نام *Gesta Romanorum* بود که مربوط به داستان ۱۵۳ آن می‌شد. داستانی با عنوان «نمونه‌ای از ماجراهای رنج‌آور»^۳ که دو صحنه از پرده چهارم نمایشنامه پریکلس را به خود اختصاص داد و منطبق با اثر تواین بود و در نهایت اثر گاردر سر درآورد. اگرچه در این داستان می‌توان جزئیاتی را از متن لاتین *Gesta Romanorum* مشاهده کرد ولی میان خط داستانی متن گاور و تواین با داستان پریکلس تفاوت‌های زیادی وجود دارد و در نهایت هر دو متن فوق با ظرافت خاصی مورد رنویس قرار گرفته و نمایش بر اساس آن شکل گرفت.^(۶)

به نظر می‌رسد این متن نمایشی، تحت تأثیر قلم دو نفر دیگر نیز بوده است. یعنی کسانی که سعی می‌کردند با استفاده از عناصر متون قبلی یعنی گاور و تواین، نمایشهای مرتبط با یکدیگر را بازآفرین کنند. نفر اول ویلیام شکسپیر بود. همان کسی که هر یکی دو سال یک اثر نمایشی تحت نام وی چاپ و تولید می‌شد. و هیچکس به طور مستقیم با تالیفات او آمیخته نداشت. نقطه ضعف منتقدانی که به نوشته‌های حواشی اولین قطع وزیری اسناد کرده و برآوردی را در باب نمایش ذکر کرده اند کاملاً مشهود است.^(۷) چرا که احتمال آنکه حضور وی در بخش‌های مختلف نمایش بیش از دیگران باشد بسیار زیاد است.

شخص دوم مولفی است که در باره او مدرکی کاملاً مستندی وجود دارد. این شخص مسافرِ نمایشنامه‌نویسِ روزنامه‌نگارِ جزوه‌نویس، جورج ویلکینز^۴ بود که در سال ۱۶۰۸ یک سال قبل از پیدا شدن قطع خشتی، کتابی را به نام *The Pattern of Painful Adventures* نوشت. چنین نامی گذشته کرد با عنوان «سفرهای جانفرسای پریکلس شاهزاده‌ی تائیری». چنین نامی گذشته

-
1. Globe
 2. Lournce Towin
 3. The Pattern of Painful Adventures
 4. George wilkins

از حالت اغواگرانه آن، قدری چاشنی فریبکاری را نیز در خود داشت. چرا که نقطه اوج قضیه در «داستان واقعی نمایش پریکلس» تداعی گر حضور شایسته اشعار کهن جان گاور بود.

به دو دلیل ویلکینز هرگز اشاره نکرده است که گاور صاحب اصلی متن است. او از هر کدام نسخه‌ای تهیه می‌کند. یعنی نسخه‌ای از تواین به همراه نسخه‌ای از داستان «پریکلس» (آپولونیوس) گاور. سپس آن را مجدداً اجرا می‌کند. به شرف کار از همان ابتدا آن قدر کند است که کار را دچار مشکل اساسی می‌کند. چرا که در این مرحله بعد محرز می‌شود که گاور تنها شخصیت اصلی نمایش است و دیگر نامی از شکسپیر برده نمی‌شود. البته این مورد اگر تقلب نباشد نادرست است، چرا که می‌تواند نمایشگر چهره سخیف او باشد.

در مواردی که این هنگام نمایش سه پرده آخر (بخشی که به شکسپیر نسبت داده شده) از قطع خشک، دست به نسخه برداری زده باشد بسیار جزئی و بی‌اهمیت است. تعدادی از دانشجویان حدس می‌زنند، نمایش جدیدی که «پریکلس» نامیده می‌شود از هر دو متن پاره پاره و نامربوط گرفته شده از نثر روایتی ویلکینز بوده است. که ما را درگیر مقوله «این انحصار تبیین»^(۸) می‌کند. مدرک شراکت ویلکینز که از خود متن پریکلس برمی‌آید، در حواصی دیگر نیز به همان قدرت صادق است. اطلاعات او از نمایش در جای خود، مانند، از نسخه‌های در هم و برهم حروفچینان بیشتر و بهتر است.^(۹)

پس از انتشار گسترده کتاب تواین در سال ۱۶۰۷ که اسب دقش «افسانه قدیمی آپولونیوس» را بر خود داشت، ویلکینز آن را برای کار خودش انتخاب و اعلام کرد که آن را تبدیل به نمایش خواهد کرد. (تلاش او برای نمایشی کردن داستانها به علت قول همکاری بود که قبلاً داده بود). او وقتی که به پرده دوم نمایش بر اساس نسخه خطی می‌رسد، به متن شکسپیر برخورد می‌کند. و بنا به دلایلی با خود حدس می‌زند که شاید شکسپیر که مجذوب نسخه خطی شده، قطعه‌ای از آن

را در دو پرده نخست نمایش خود به کار گرفته باشد، او به این نتیجه می‌رسد که نوشتن سه پرده آخر، راحت‌تر و سهل‌تر از پیروی قول همکاری بی‌ارزشی بود که قبلاً داده و خود را در تنگنای آن میدید. ویلکینز بدون در نظر گرفتن ساختار نمایشی و یا بدعت شعری، و نه از روی بی‌ذوقی و شتاب، با خون دل خوردن و جایگزین کردن نو آوریهای زیاد و نوشته‌های قوی و محکم، اینکار را به انجام میرساند. داستان منشور او، کوششی است برای مردود دانستن هرگونه بی‌استعدادی.

او علیرغم خودداری از چاپ نسخه نمایش، به دنبال مکانی می‌گشت تا از طریق آن برای ارانه عقایدش گیر بیاورد تا بتواند خودش را اثبات نماید. شاید در این راه موفقیت‌هایی نیز حاصل کرده باشد ولی بیشتر موجبات دلسردی ادوارد بلانت^۱ جهت پیشه‌مندن برای چاپ اثر را فراهم آورد. به هر جهت وی پریکلس را باستانی بسیار زیاد به پایان رساند و به عنوان یک چاره موقت با هنری گوسون^۲ وارد مذاکره شد.

بزرگ‌ترین معضل بلانت ریسر^۳ نمایش اثر ویلکینز آن بود که در نگاه اول به نظر می‌رسید که نوعی سرقت ادبی صورت گرفته باشد. اگر چه اثر منشور وی در دو پرده اول نمایشنامه پریکلس، تماماً کپی نمایشنامه است چرا که (بر اساس نمایشنامه) با مسئولیتی که پذیرفته بود برای استتساخ آن قول همکاری می‌دهد. در ابتدا ویلکینز فکر کرد اگر دو پرده اول را بدون هیچگونه همفکری بنماید، اثر زیباتری خواهد شد. اما بعداً به این نتیجه رسید که در این خصوص نسخه‌ای به نام جان دی^۴ (۱۰) همکاری کند. که البته قبلاً با او در نگارش نمایشنامه یکس به نام «قاعده شوخیها»^۵ مشارکت کرده بود. دی در شعر نیز دستی داشت. نمایش عذاب یک ازدواج اجباری^۶ تنها اثری بود که ویلکینز آن را بدون هیچ مشارکتی به پایان رسانیده بود که گرایشی بود به سمت نثر عامیانه.

1. Edward Blount

2. Henry Goson

3. John Day

4. Law Tricks

5. The Miseries of Enforced Marriage